

В. С. Печко, канд. екон. наук, докторант кафедри обліку, аудиту та оподаткування

e-mail: peckko.v.2021@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-9681-548X>

Державний біотехнологічний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ВИНОГРАДАРСЬКО-ВИНОРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Проаналізовано еволюцію поняття «розвиток» та встановлено, що розвиток підприємства став предметом аналізу та переосмислення в умовах постійних змін у суспільстві, економіці, технологіях тощо. Відображено зміну парадигми розвитку підприємств, що дало змогу визначити, що розвиток – це не лінійний, а динамічний та постійний процес вдосконалення, який завжди еволюціонує. Узагальнено наукові погляди на категорію «розвиток підприємств» та запропоновано авторське бачення, що враховує специфіку підприємств виноградарсько-виноробного комплексу. На основі системного підходу описано чотири рівні розвитку підприємства, де науково-теоретична база формує підґрунтя для методології, методичного опрацювання та практичного втілення стратегій розвитку. Охарактеризовано ключові принципи, на яких повинна ґрунтуватися оцінка розвитку виноградарсько-виноробних підприємств: об'єктивність, системність, комплексність, порівнянність, динамічність, практичність, гнучкість, прозорість, ефективність, науковість, та визначено, що з урахуванням цих принципів потрібно вибирати методи оцінки розвитку, які відповідають конкретним потребам підприємства. Встановлено, що використання нефінансових показників (екологічних, соціальних, корпоративного управління) у методиці оцінки розвитку виноградарсько-виноробних підприємств дасть змогу отримати комплексну картину, сприяти прозорості та відповідальності, а також досягненню цілей сталого розвитку. Визначено ключові аспекти, якими варто керуватися під час вибору методу оцінки розвитку підприємства, до яких віднесено верифікацію результатів, чіткість критеріїв оцінки та прозорість процесу. Врахування цих трьох аспектів дасть змогу менеджменту підприємства вибрати метод оцінки розвитку, який буде надійним, об'єктивним і прозорим. Запропоновано теоретико-методологічний підхід до оцінки розвитку підприємств, завдяки якому можна комплексно оцінити рівень та обґрунтувати можливі сценарії розвитку виноградарсько-виноробних підприємств як складника АПК на основі фінансових та нефінансових показників й формувати підґрунтя для розробки рекомендацій щодо стратегічних напрямів подальшого розвитку галузі.

Ключові слова: методика оцінки розвитку, підприємства виноградарсько-виноробного комплексу, принципи оцінки, розвиток, розвиток підприємства, стратегія розвитку, управління.

Постановка проблеми. Виноградарсько-виноробна галузь в Україні відіграє значну роль у структурі АПК. Проте, починаючи із 2014 р., із

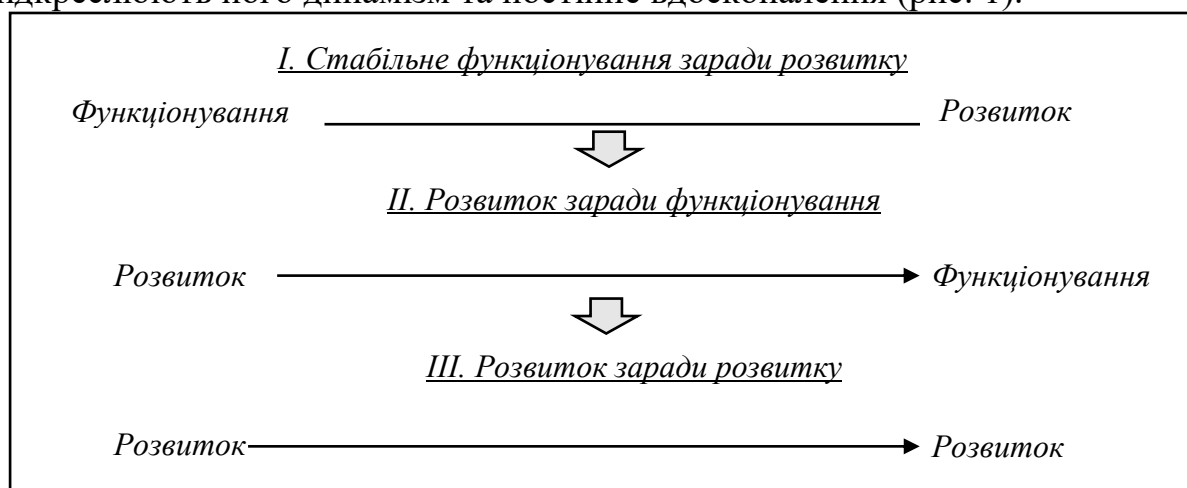
початком війни на сході України та анексією АР Крим галузь відчула значні труднощі, які істотно посилилися після 24 лютого 2022 р. у зв'язку з початком повномасштабної війни РФ на території України. Умови невизначеності, в яких опинився український бізнес загалом, неминуче створили додаткові перешкоди для українських виноградарів та виноробів. Серед них порушення логістичних ланцюгів, зменшення експортних можливостей, а також нестабільність попиту на внутрішньому ринку. В таких умовах безперервний розвиток підприємств виноградарсько-виноробного комплексу являє собою складне й багатогранне явище, яке стосується всіх аспектів управління розвитком АПК держави та потребує комплексного й системного підходу до вивчення теоретичних аспектів поняття «розвиток підприємства» як об'єкта управління. Виноградарство та виноробство відіграють важливу роль у повоєнній відбудові національної економіки України, його відродження сприятиме зростанню прибутковості аграрного сектору та харчової промисловості загалом, а також задоволенню попиту на виноробну продукцію, що відкриє нові можливості для культурного споживання вина в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сутності поняття «розвиток» не втрачає своєї актуальності та викликає інтерес серед низки вчених. Вагомий внесок у розкриття теоретичних аспектів розвитку підприємств зробили такі відомі науковці, як: С. Мочерний [1], Занора В. О. [3], М. Кизим, В. Пономаренко, О. М. Тридід [4], Ю. Погорелов [6], Л. Завідна [8], О. Ємельянов [9], Т. Бондар, С. Дунда, Д. Дячков [10], В. О. Раєвцева [13] та інші. Результати аналізу наукових праць є потужною базою як у теоретичному, так і в практичному плані для подальшого дослідження актуальних питань, пов'язаних з розвитком виноградарсько-виноробних підприємств. Цей аналіз дає змогу розширити знання та глибше зрозуміти феномен розвитку підприємства в контексті сучасних трансформаційних процесів та закономірностей його функціонування.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування теоретико-методологічних засад дослідження розвитку виноградарсько-виноробних підприємств в умовах динамічності та невизначеності бізнес-середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з «Економічним енциклопедичним словником» за редакцією С. Мочерного розвиток – це спрямовані та закономірні зміни матеріальних та нематеріальних об'єктів, які мають незворотний характер, внаслідок чого відбувається перехід від менш розвинених форм таких об'єктів до більш розвинених [1, с. 247]. Загалом розвиток можна розглядати як результат, новий якісний стан об'єкта або як процес, динамічну систему перетворення станів об'єкта.

Розвиток не обов'язково має бути пов'язаний з поліпшенням стану об'єкта стосовно його наявних характеристик, а може передбачати лише набуття нових якостей, відмінних від попередніх. До того ж ці якості можуть бути як бажаними, так і небажаними для функціонування підприємства [2]. У процесі розвитку будь-яка система або явище еволюціонують, щоб повністю реалізувати свій потенціал. Раніше розвиток вважали наслідком стабільної роботи підприємства. Згодом відбулась поступова зміна парадигми і розвиток став основою функціонування підприємства. Відповідно ж до сучасного розуміння розвиток розглядають як самоціль і підкреслюють його динамізм та постійне вдосконалення (рис. 1).

Джерело: склав автор за [3].

Досліджуючи категорію «розвиток підприємств», потрібно брати за основу загальнонаукові принципи та закономірності цього явища з урахуванням особливостей економічних відносин, галузевої специфіки діяльності підприємства. В економічній літературі наведено достатньо широкий спектр дефініцій та інтерпретацій поняття «розвиток підприємств». Цей плюралізм наукових поглядів ускладнює дослідження та розуміння цього поняття. В різні періоди науковці вивчали цей процес і на певних етапах становлення економіки розробили власні підходи до трактування змісту поняття «розвиток підприємств», які узагальнено та систематизовано в табл. 1. На нашу думку, розвиток виноградарсько-виноробних підприємств потрібно розглядати в контексті досягнення цілей сталого розвитку та інтерпретувати як складний динамічний процес якісних і кількісних змін під впливом факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, що має довгостроковий характер, враховує інтереси ключових стейкхолдерів та спрямований на збалансування економічних, соціальних та екологічних аспектів діяльності, задоволення потреб сучасного покоління без шкоди для майбутніх поколінь, справедливий розподіл благ та високий рівень соціальної відповідальності.

Визначення категорії «розвиток підприємств» та її зміст в окремих літературних джерелах

Пор. №	Автор, рік	Визначення категорії «розвиток підприємств»
1	2	3
1	В. С. Пономаренко, О. М. Тридід, М. О. Кизим, 2003, [4]	процес кількісно-якісних змін у системі, ускладнення структури і складу, в результаті чого підвищується її опірність дестабілізувальному впливу зовнішнього середовища й ефективність функціонування
2	С. П. Дунда, 2011, [5]	сукупність спрямованих, інтенсивних та якісних змін економічної природи, що відбуваються на підприємстві внаслідок суперечностей у внутрішньому середовищі, та впливів факторів зовнішнього середовища
3	Ю. С. Погорелов, 2012, [6]	безупинний процес, який відбувається відповідно до програми зміни станів підприємства, кожен з яких є якісно іншим за попередній. Це дає змогу підприємству як складній системі розкрити та реалізувати нові можливості, властивості, якості та характерні риси, що сприяють здатності підприємства виконувати нові функції, виконувати нові завдання, що зміцнює його позиціонування в зовнішньому середовищі і підвищує здатність протидіяти його негативним впливам
4	Л. Р. Прийма, І. Я. Кулиняк, 2012, [7]	стан чи результат зміни діяльності (складу, властивостей) підприємства, переходу підприємства в інший кількісний та якісний стан під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. У широкому розумінні розвиток підприємства трактується як незворотній, спрямований, закономірний процес, який є безперервною та послідовною зміною (сукупність змін) результатів чи станів підприємства в часі та просторі на кількісно й якісно інший за попередній під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища
5	Л. Д. Завідна, 2018, [8]	тривалий динамічний процес якісно-кількісних змін у діяльності підприємства, що трансформує його потенціал та забезпечує перехід до якісно іншого стану з метою підвищення його гнучкості та адаптивності до умов господарювання
6	В. О. Занора, 2019, [3]	процес змін, що призводить до переходу суб'єкта господарювання від одного якісного стану до іншого
7	О. Ю. Ємельянов, 2020, [9]	стійкі зміни внутрішніх властивостей суб'єкта господарювання, що зумовлені впровадженням нововведень та ведуть до таких змін його функціональних властивостей, внаслідок яких відбувається зростання економічного потенціалу підприємства з подальшою реалізацією додатково набутих підприємством його економічних можливостей
8	Д. Дячков, Т. Боднар, М. Дарнєв, 2021, [10]	послідовну зміну сфер діяльності, закономірно викликану як реактивною, так і проактивною реакцією менеджменту на вплив факторів внутрішнього й зовнішнього середовища з метою досягнення стабільного та ефективного стану всіх елементів суб'єкта господарювання

Джерело: узагальнив автор

Розвиток підприємств має чотири рівні, кожен з яких створює основу для інших: науково-теоретичний, методологічний, методичний та прикладний (рис. 2). Всі чотири рівні розвитку підприємства взаємодоповнюють один одного: науково-теоретичний рівень – це фундамент для методологічного рівня, який у свою чергу формує інструменти для методичного рівня, а методичний рівень дає чіткі рекомендації для прикладного рівня.

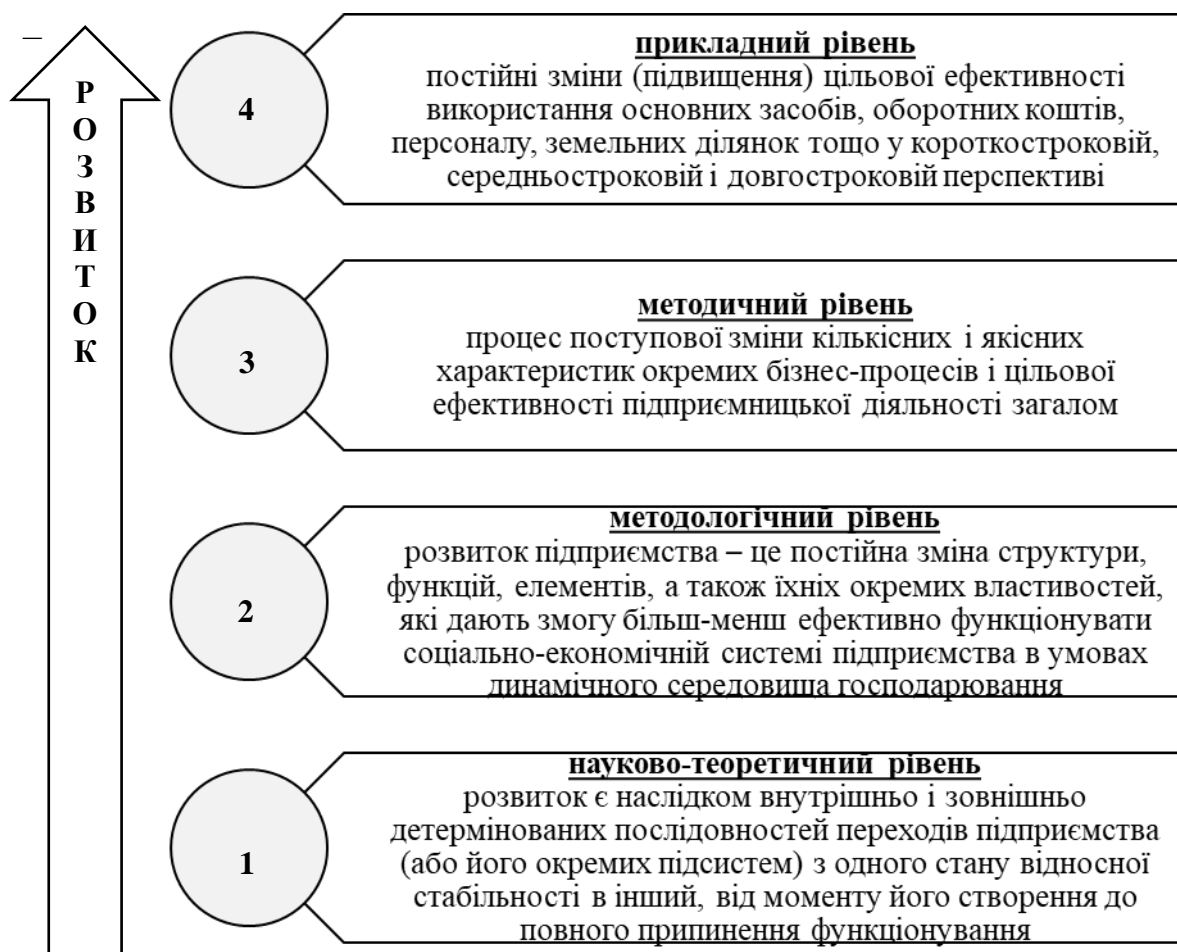

Рис. 2. Зміст розвитку підприємства за рівнями

Джерело: склав автор за [3, 11].

На основі застосування комплексного підходу до розвитку підприємств формується ефективніша стратегія розвитку, підвищується конкурентоспроможність та забезпечується стійке економічне зростання. Крім того, важливо пам'ятати, що підприємство функціонує в умовах зовнішнього середовища, яке постійно змінюється. Тому стратегія розвитку підприємства повинна передбачати постійний моніторинг змін та бути адаптованою до них.

Розвиток є об'єктивною потребою для довгострокового

функціонування підприємства в сучасних умовах. Здійснення ефективного розвитку, його забезпечення та підтримка високих результатів актуалізує потребу розв'язання питання щодо його оцінки [12]. Оцінка рівня розвитку підприємства – це комплексний процес, який дає змогу схвалювати обґрунтовані управлінські рішення, визначати пріоритетні напрями розвитку, контролювати його прогрес чи виявляти регрес та формувати подальші можливості для розвитку. Рівень розвитку підприємства оцінюється за допомогою різних кількісних та якісних методів, які мають відповідати галузевій спрямованості та цілям конкретного підприємства. В основу оцінки рівня розвитку виноградарсько-виноробних підприємств потрібно покласти певні принципи, які дають змогу ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення, що ґрунтуються на достовірній інформації та всебічному аналізі (рис. 3).

Рис. 3. Принципи оцінки розвитку підприємства

Джерело: узагальнив автор

Принцип об'єктивності передбачає неупередженість оцінки та відображення реального становища на підприємстві. Відповідно до принципу системності оцінка повинна охоплювати всі ключові аспекти діяльності, а не лише окремі її складники. Принцип комплексності оцінки передбачає врахування як кількісних, так і якісних показників. Принцип порівнянності означає, що під час оцінки розвитку підприємства потрібно порівнювати результати його діяльності з результатами інших підприємств тієї ж галузі. Згідно з принципом практичності результати оцінки повинен використовувати менеджмент підприємства для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень. Принцип динамічності передбачає потребу в регулярному проведенні оцінки для відстежування динаміки розвитку підприємства, яка повинна ґрунтуватися на наукових методах дослідження, що відповідає принципу науковості. Принцип гнучкості означає, що система оцінювання має бути гнучкою та адаптуватися до змін середовища і потреб підприємства. Принцип прозорості передбачає прозорість оцінки розвитку та її результатів для всіх заінтересованих сторін, а відповідно до

принципи ефективності всі витрати, здійснені під час оцінки, мають бути виправдані її результатами. Завдяки аналізу теоретичних та прикладних досліджень провідних науковців встановлено, що неоднозначне трактування категорій «розвиток» та «розвиток підприємств», складність і багатогранність самого процесу розвитку є першопричинами відсутності єдиного методичного підходу до оцінки рівня розвитку підприємства, внаслідок чого різні автори пропонують різні методи оцінки рівня розвитку підприємства, які ґрунтуються на:

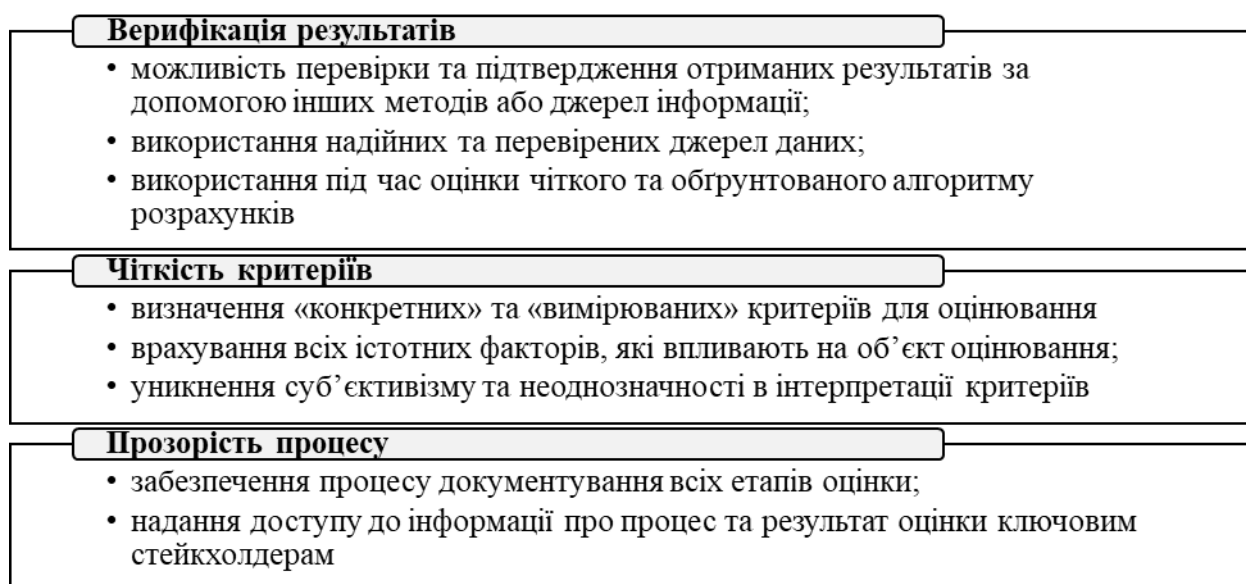
- оцінці таких окремих аспектів розвитку, як фінансові показники, інноваційна активність, маркетингова й кадрова політика тощо;
- оцінці через такі суміжні поняття, як конкурентоспроможність, інвестиційна привабливість, ефективність, стійкість тощо.

Науковці В. Пономаренко, О. Тридід та М. Кизим запропонували метод оцінки рівня розвитку підприємства, який ґрунтується на визначенні його місця на кривій життєвого циклу. Як вважають автори, рівень розвитку підприємства можна визначити шляхом установаження, який етап життєвого циклу характерний для рівня розвитку (зародження, зростання, зрілість, спад), та проаналізувавши фінансовий стан підприємства [4].

Потрібно зазначити, що цей метод буде досить корисним під час первинної оцінки розвитку підприємства, незважаючи на певні обмеження, які полягають у фокусуванні лише на фінансових показниках без урахування інноваційності, маркетингової стратегії, кадрової політики, соціальної відповідальності тощо, що не дає змоги сформулювати повне уявлення про стан підприємства. У своїй науковій праці професор О. Раєвнева пропонує метод оцінки рівня розвитку підприємства, який ґрунтується на визначенні таксономічного інтегрального показника з урахуванням внутрішнього середовища підприємств (виробнича сфера, фінансова сфера та сфера праці) [13].

Цей метод є більш комплексним, що дає змогу оцінити сильні та слабкі сторони підприємства, а також визначити пріоритетні напрями його розвитку. Група авторів запропонувала застосовувати таксономічний аналіз в оцінці рівня розвитку підприємства в умовах надзвичайних ситуацій, що дало змогу трансформувати непорівнянні показники в безрозмірну шкалу й визначити рівень розвитку підприємства загалом та за ефективністю використання ресурсів, оптимальністю фінансового забезпечення, результативності діяльності. Запропонована оцінка рівня розвитку підприємства шляхом розрахунку таксономічного показника дала змогу визначити наявні та потенційні можливості підвищення рівня використання ресурсів підприємства та його фінансову стійкість, а також стала основою для формування інформаційно-аналітичного забезпечення

ухвалення управлінських рішень щодо запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій [14]. На цей час немає єдиного методу оцінки розвитку підприємства, який би враховував усі основні групи зовнішніх і внутрішніх факторів, тому підприємство має вибрати найефективніший з урахуванням сильних та слабких сторін, а також можливості його використання на конкретному підприємстві [15]. Ключовими аспектами під час вибору методу оцінювання є верифікація результатів оцінки, чіткість критеріїв та прозорість процесу оцінки (рис. 4). На нашу думку, дотримання цих аспектів у процесі управління розвитком підприємств виноградарсько-виноробного комплексу дасть змогу сформувати комплексний методичний підхід до оцінки, який забезпечить дістання об'єктивних, достовірних та корисних результатів.

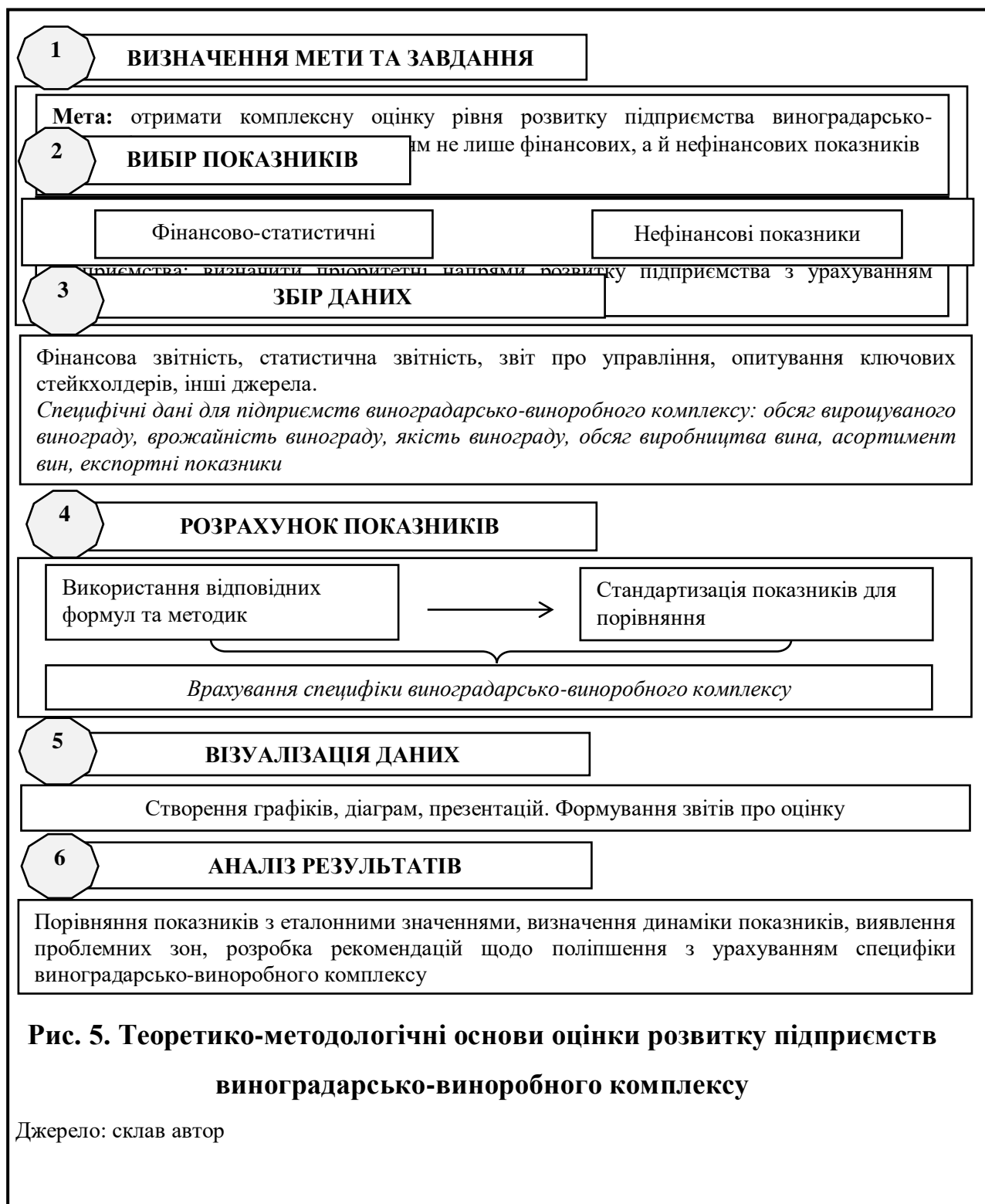
Рис. 4. Ключові аспекти під час вибору методу оцінки розвитку підприємства

Джерело: склав автор

Завдяки визначеним показникам можна побачити більш комплексну картину розвитку підприємства, стимулювати підприємства до впровадження сталих практик, підвищити прозорість та відповідальність підприємств, сприяти досягненню цілей сталого розвитку.

На рис. 5 відображено схему методики оцінки розвитку підприємств виноградарсько-виноробного комплексу, яка ґрунтується на системному підході з урахуванням комплексу фінансово-статистичних й нефінансових показників, які впливають на розвиток підприємств.

Обчислення здійснюють на основі фінансової та статистичної звітності, звіту про управління, результатів опитування та з урахуванням специфічних даних, які притаманні підприємствам виноградарсько-виноробного комплексу. Після збору даних проводять їх розрахунок та візуалізацію для забезпечення комплексного аналізу результатів та розробки рекомендацій щодо поліпшення й визначення стратегічного плану дій. Результат оцінки є базою для ухвалення обґрунтованих

управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності роботи, що дасть змогу визначити рівень розвитку підприємства, виявити його сильні та слабкі сторони, а також розробити подальшу стратегію розвитку.

Висновки. Категорія «розвиток підприємства» є ключовим елементом стратегічного менеджменту, оскільки дає змогу аналізувати та прогнозувати напрями зростання підприємства в умовах динамічних змін бізнес-середовища, посилення невизначеності та деструктивного впливу ризиків і загроз. Успішний розвиток виноградарсько-виноробних підприємств залежить від стратегічного бачення керівників, ретельного аналізу ринку, планування та впровадження ефективних стратегій, а також залучення і розвитку талановитого персоналу. Це процес, який потребує постійного моніторингу, оцінки та коригування стратегій відповідно до змін у середовищі та внутрішніх факторів компанії. Запропонований теоретико-методологічний підхід до визначення етапів оцінки розвитку підприємств дає змогу комплексно оцінити рівень та обґрунтувати можливі сценарії розвитку виноградарсько-виноробних підприємств як складника АПК, що сприятиме подальшій розробці оптимальної стратегії розвитку галузі загалом та забезпеченню конкурентоспроможності й стійкості бізнес-суб'єктів на ринку.

Список використаних джерел

1. Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. Т. 2./редкол. С. Мочерний. Львів: Світ, 2006. 568 с.
2. Agricultural enterprises development strategy investment support in the field of animal husbandry in Ukraine / S. Ishchenko et al. *SHS Web of Conferences*. 2020. Vol. 73. P. 01009. URL: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20207301009>
3. Занора В. О. Розвиток підприємства: сутність, форми, види. *Галицький економічний вісник*. 2019. № 6. С. 69–78.
4. Пономаренко В. С., Тридід О. М., Кизим М. О. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи: монографія. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2003. 328 с.
5. Дунда С. П. Теоретичні підходи до визначення поняття «розвиток підприємства». *Проблеми підвищення інфраструктури*: зб. наук. пр. 2011. Вип. 32. С. 70–75.
6. Погорелов Ю. С. Категорія розвитку та її експлейнарний базис. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2012. Вип. 27 (1). С. 30–34. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Тре_2012_27\(1\)_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Тре_2012_27(1)_6).
7. Прийма Л. Р., Кулиняк І. Я. Розвиток підприємства: сутність поняття. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.10. С. 236–241.

8. Завідна Л. Д. Управління стратегічним розвитком підприємства готельного господарства: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04. Київ, 2018. 39 с.
9. Ємельянов О.Ю. Інноваційний розвиток підприємств: сутність, послідовність оцінювання та перешкоди на його шляху. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8329>.
10. Дячков Д., Бондар Т., Дарнєв М. Система управління розвитком підприємства в умовах динамічної конкуренції. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 26. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-41/>
11. Щеглова О., Судакова О., Каширнікова І. Управління розвитком та функціонуванням виробничо-економічної системи промислових підприємств у сучасних економічних умовах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 19 (3). С. 146–150.
12. Impact of Financial Support on Textile Enterprises' Development / K. Boichenko et al. *Journal of Risk and Financial Management*. 2021. Vol. 14, no. 3. P. 135. URL: <https://doi.org/10.3390/jrfm14030135>
13. Раєвнева О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі: монографія. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. 496 с.
14. Application of taxonomic analysis in assessing the level of enterprise development in emergency situations / L. Sergiienko et al. *Management Science Letters*. 2020. P. 1329–1340. URL: <https://doi.org/10.5267/j.msl.2019.11.024>.
15. Pliekhanova T. Economic development of the enterprise: essence, classification, evaluation methods. *International scientific journal «Internauka»*. 2018. № 6 (50). URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-6-7338>.

References.

1. Mochernyi, S.V. (2006) *Ekonomichny yentsyklopedychny yslivnyk* [Economic Encyclopedic Dictionary]. (In 2 volumes, Vol. 2, ed. by S. V. Mochernyi). Lviv: Svit.
2. Ishchenko, S., Skrypniuk, K., Pyrogov, D., & Tkach, T. (2020). Agricultural enterprises development strategy investment support in the field of animal husbandry in Ukraine. *SHS Web of Conferences*, 73, 01009. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20207301009>
3. Zanora V.O. (2019) *Rozvytok pidpryiemstva: sutnist, formy, vydy* [Enterprise Development: Essence, Forms, Types]. Halytskyi ekonomichnyi

visnyk – Galician economic journal, 6(61), 69–78. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2019.06.069.

4. Ponomarenko, V.S., Trydid, O.M., & Kyzym, M.O. (2003). Stratehiia rozvytku pidpriumstva v umovakh kryzy. [Strategy Of Enterprise Development In The Conditions Of Crisis]. Vydavnychi Dim «INZhEK». Kharkiv. Ukraine.

5. Dunda, S. (2011). Teoretychni pidkhody do vyznachennia poniattia «rozvytok pidpriumstva» [Theoretical Approaches To The Definition Of «Enterprise Development»]. *Problemy pidvyshchennia efektyvnosti infrastruktury*. (32). 70–75.

6. Pohorielov, Yu.S. (2012). Katehoriia rozvytku ta yii ekspleinarnyi bazys [Category Of Development And Its Explanatory Basis]. *Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky*, vol. 27 (1), pp. 30–34.

7. Pryima, L.R., Kulyniak, I.Ya. Rozvytok pidpriumstva: sutnist poniattia. [Enterprise Development: The Essence Of The Concept]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho lisotekhnichnoho universytetu Ukrainy: zbirnyk naukovotekhnichnykh prats*, № 22.10. P. 236–241.

8. Zavidna L.D. (2018) Upravlinnia stratehichnym rozvytkom pidpriumstva hotelnoho hospodarstva [Strategic Development Management of Hotel Industry Enterprise]: (PhD Thesis), Kyiv National University of Trade and Economics.

9. Yemelyanov, O. (2020). Innovatsiinyi rozvytok pidpriumstv: sutnist, poslidovnist otsiniuvannia ta pereshkody na yoho shliakhu [Innovative Development Of Enterprises: Essence, Sequence Of Evaluation And Obstacles On Its Way]. *Efektyvna ekonomika*, (11). <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.11.7>

10. Diachkov, D., Bondar, T., & Darniev, M. (2021). Systema upravlinnia rozvytkom pidpriumstva v umovakh dynamichnoi konkurentsii [Enterprise Development Management System In The Context Of Dynamic Competition]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (26). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-41>

11. Shchekhlova, O. Yu., Sudakova, O. I., & Kashyrynikova, I. O. (2018). Upravlinnia rozvytkom ta funktsionuvanniam vyrobnycho-ekonomichnoi systemy promyslovykh pidpriumstv u suchasnykh ekonomichnykh umovakh [Management Of Development And Functioning Of The Production And Economic System Of Industrial Enterprises In Modern Economic Conditions]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 19, 3, 146—150.

12. Boichenko, K., Mata, M. N., Mata, P. N., & Martins, J. N. (2021). Impact of Financial Support on Textile Enterprises' Development. *Journal of*

Risk and Financial Management, 14(3), 135. <https://doi.org/10.3390/jrfm14030135>

13. Rayevnyeva O. (2006) Upravlinnya rozvytkom pidpryyemstva: metodolohiya, mekhanizmy, modeli [Management Of Enterprise Development: Methodology, Mechanisms, Models]. VD «INZHEK», 496 p.

14. Sergiienko, L., Polyak, K., Poverlyak, T., Cherchata, A., Andriushchenkoe, I., & Zhyliakova, O. (2020). Application Of Taxonomic Analysis In Assessing The Level Of Enterprise Development In Emergency Situations. *Management Science Letters*, 1329–1340. <https://doi.org/10.5267/j.msl.2019.11.024>

15. Pliexhanova, T. (2018). Economic Development Of The Enterprise: Essence, Classification, Evaluation Methods. *International scientific journal «Internauka»*. Series: «Economic Sciences», (6(50)). <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-6-7338>

Pechko V. Theoretical Aspects Of The Study Of Enterprise Development As An Object Of Management In A Dynamic Environment.

Subject of study. Theoretical analysis of the main aspects of the development of enterprises engaged in the cultivation of grapes and wine production in a changing environment.

The aim of the study. The purpose of the article is to study and analyze the theoretical aspects of the development of viticulture and winemaking enterprises in the context of dynamism and uncertainty of the business environment.

Research methods. The methodological basis of the study is a systematic approach to the study of the problem and the dialectical method, which allowed a comprehensive approach to the study of theoretical aspects of enterprise development as an object of management. The research methods are used in interconnection and interdependence.

Results of work. The article analyzes the evolution of the concept of "development" and establishes that enterprise development has become the subject of analysis and rethinking in the context of constant changes in society, economy, technology, etc. The change in the paradigm of enterprise development is reflected, which allowed to determine that development is not a linear, but a dynamic and constant process of improvement, which is constantly evolving. The scientific views on the category of "enterprise development" are generalized and the author's vision is proposed, which takes into account the specifics of enterprises of the viticulture and wine industry. On the basis of a systematic approach, four levels of enterprise development are described, where the scientific and theoretical basis forms the basis for methodology,

methodological elaboration and practical implementation of development strategies.

The key principles on which the assessment of the development of viticulture and winemaking enterprises should be based are characterized: objectivity, systematicity, comprehensiveness, comparability, dynamism, practicality, flexibility, transparency, efficiency, and scientificity, and it is determined that, taking into account these principles, it is necessary to choose methods of development assessment that meet the specific needs of the enterprise. It is established that the inclusion of non-financial indicators (environmental, social, corporate governance) in the methodology for assessing the development of viticulture and winemaking enterprises will provide a comprehensive picture, promote transparency and accountability, and achieve the goals of sustainable development.

The key aspects that should be considered when choosing a method for assessing the development of an enterprise are identified, which include verification of results, clarity of assessment criteria, and transparency of the process. Taking these three aspects into account will help enterprise management to choose a method of development assessment that will be reliable, objective and transparent. The article offers a theoretical and methodological approach to assessment of development of enterprises, which allows to comprehensively assess the level and substantiate possible scenarios of development of viticulture and winemaking enterprises as a component of agro-industrial complex on the basis of financial and non-financial indicators and form the basis for elaboration of recommendations on strategic directions of further development of the industry.

Key words: *methodology of development assessment, enterprises of the viticulture and wine industry, principles of assessment, development, enterprise development, development strategy, management.*

Стаття надійшла до редакції: 29.04.2024р